Узбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

2024 йил 27 февраль

Сайхунобод тумани

У.Курбанов Сирдарё туманлараро иктисодий судининг судьяси раислигида, судья ёрдамчиси Қ.Махамаджонов котиблигида, даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошкармасининг, жавобгар "ТЕМУРБЕК ШАХРИЗОДА ХАМКОР" масъулияти чекланган жамиятидан 212 997 163 сўм асосий қарз, 25 559 640 сўм пеня ундириш тўгрисидаги даъво аризаси ва унга илова қилинган ҳужжатларни даъвогар жамият вакили А.Бегалиев (04.01.2024 йилдаги 09/05-сонли ишончнома асосида), "Poly Tex Agro Ta'minot" масъулияти чекланган жамияти рахбари А.Абдуллаев, "Poly Tex Agro" МЧЖ рахбари Х.Абдурахмановлар иштирокида, Сайхунобод тумани, Бахмалсой МФЙ, Буюк ипак йўли кўчасида жойлашган "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти биносида ўтказилган очик сайёр суд мухокамасида кўриб чикиб, куйидагиларни,

АНИКЛАДИ:

"POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда "даъвогар" деб аталади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармаси (кейинги ўринларда "палата" деб аталади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "ТЕМУРБЕК ШАХРИЗОДА ҲАМКОР" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда "жавобгар" деб аталади) дан 212 997 163 сўм асосий қарз, 25 559 640 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суднинг 2024 йил 31 январдаги ажрими билан ишга низонинг предметига нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида "Poly Tex Agro Ta`minot" масъулияти чекланган жамияти, "Poly Tex Agro" масъулияти чекланган жамияти жалб қилинган.

Ишни кўриш вакти ва жойи хакида тегишли тартибда хабардор килинган палата ва жавобгар вакиллари иштирокини таъминламади. Бирок палата даъво аризасида ишни иштирокисиз кўришни сўраган.

Бу холда суд, Ўзбекистон Республикасининг Иктисодий процессуал кодекси 127, 128, 170-моддасига асосан, ишни унда мавжуд материаллар асосида палата ва жавобгар иштирокисиз кўришни лозим топади.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъво талабларини кувватлаб, жавобгар томонидан шартнома мажбуриятлари тўлик бажарилмаганлигини ва шартномада келишилган микдорда махсулот етказиб берилмаганлиги натижасида қарздорлик юзага келганлигини маълум қилиб, даъво талабларини тўлик қаноатлантириб беришни сўради.

Суд мажлисида "Poly Tex Agro Ta`minot" масъулияти чекланган жамияти вакили жавобгарнинг 2023 йил 1 сентябрда тузилган "Хакдорликни ўтказиш тўғрисидаги талабни қабул қилиш бўйича" шартнома мавжудлиги,

жавобгарнинг унда мавжуд кредитор қарзи даъвогарга ўтказилганлигини маълум қилди.

Судда "Poly Tex Agro" масъулияти чекланган жамияти рахбари 2023 йил 6 январда 86-сонли "Қишлоқ хўжалик махсулотлари етиштирувчиларга механизация хизматлари кўрсатиш юзасидан" шартнома тузилганлиги, ҳақдорликни ўтказиш бўйича тузилган уч томонлама шартнома бўйича даъвогарга жавобгарнинг қарздорлиги ҳақдорлик ўтказилганлигини билдирди.

Суд, ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришларини тинглаб, даъво аризасида баён этилган важларни иш ҳужжатлари билан бирга муҳокама қилиб, қуйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво аризасини қисман қаноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодекси (кейинги ўринларда "ФК" деб аталади) 465-моддасининг биринчи кисмига биноан, контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда белгиланган бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Иш хужжатларига кўра, тарафлар ўртасида 2022 йил 14 декабрда 27-сонли пахта хом ашёсини харид қилиш бўйича шартнома тузилган.

Мазкур шартноманинг 1.1-бандига кўра, жавобгар (хўжалик) шартноманинг 1.2-бандида кўрсатилган микдордаги пахта хом ашёсини даъвогар (тайёрловчи)га етказиб бериш, даъвогар (тайёрловчи) эса ушбу махсулотни келишилган муддатларда муайян нарх бўйича ҳақини тўлаб харид қилиш мажбуриятини олган.

Шартнома шартларига кўра, даъвогар (тайёрловчи) томонидан жавобгар (хўжалик)га нефть, минерал ўғит ва бошқа керакли маҳсулотлар етказилиб берилган ва пул ўтказмалари ўтказилган.

Бироқ жавобгар томонидан шартнома шартларига асосан белгиланган микдорда маҳсулот етказиб берилмаганлиги натижасида жавобгарнинг даъвогар олдида қарздорлиги келиб чиққан.

Хусусан, "Poly Tex Agro Ta'minot" масъулияти чекланган жамияти (бундан кейинги матнларда "эски ҳақдор" деб юритилади) даъвогар ва жавобгар ўртасида 2023 йил 1 сентябрда тузилган "Ҳақдорликни ўтказиш тўғрисидаги талабни қабул қилиш бўйича" 01/142-сонли шартномада эски ҳақдорнинг жавобгарда мавжуд 145 000 000 сўм кредитор қарзи даъвогарга ўтказилган. Мазкур шартнома тарафлар томонидан имзоланган ва даъвогар томонидан 145 000 000 сўм ҳақдорлик қабул қилиниб, жавобгарнинг даъвогар олдида қарздорлиги келиб чиққан.

Бундан ташқари даъвогар, жавобгар ва "Poly Tex Agro" МЧЖ (бундан кейинги матнларда "бажарувчи" деб юритилди) ўртасида 2023 йил 6 январда 86-сонли "Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштирувчиларга механизация хизматлари кўрсатиш юзасидан" шартнома тузилган.

Шартноманинг 3.4-бандига кўра, "тўловчи" (даъвогар) кўрсатиладиган хизматлар учун олдиндан "бажарувчи" га камида 50 фоиз микдорда бўнак пули

тўлаши, кўрсатилган хизматлар далолатнома бўйича қабул қилиб олинганидан 30 кун давомида якуний тўловни "бажарувчига" тўлаб бериши белгиланган.

Шартноманинг 3.6-бандида "бажарувчи" томонидан бажарилган ишлар қиймати "тўловчи" (даъвогар) билан "буюртмачи" (жавобгар) ўртасида тузилган контрактация шартномасига асосан топширилган пахта хом ашёси қийматидан чегириб ҳисоб-китоб қилиниши белгиланган.

Бундан кўринадики, даъвогар буюртмачига ўтказиб берган пулини жавобгардан пахта якуний ҳисоб-китобида ушлаб қолишга ҳақли.

ФК 345-моддаси биринчи қисмида талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечилган тақдирда қарздор ўзининг дастлабки кредиторга муқобил талабини янги кредиторнинг талабига қарши ҳисобга ўтказишга ҳақли.

Эски ҳақдорлардан қабул қилиб олинган қарздорлик, етказиб берилган маҳсулотлар, уруғлик чигит учун тўловлар, кўрсатилган хизматлар, банк фоизи тўловлари ҳисобидан даъвогар олдида 775 425 083 сўм қарздорлиги ҳосил бўлган. Бироқ жавобгардан 562 427 920 сўмлик маҳсулот ва кўрсатилган хизматлар қабул қилинган ва даъвогар олдида 212 997 163 сўм қарздорлик келиб чиққан.Ушбу қарздорлик юзасидан 2023 йил 01 декабрь куни тарафлар ўртасида солиштирма далолатнома тузилиб, тарафлар томонидан имзоланган.

Даъвогар жавобгарга қарздорликни тўлаш тўғрисида 2023 йил 28 декабрда №01/686-сонли талабнома юбориб, қарздорликни 5 банк иш кунида тўлашни, акс холда иктисодий судга даъво ариза киритишини билдирган.

Жавобгар томонидан талабнома оқибатсиз қолдирилган. Натижада даъвогар судга мурожаат қилишга мажбур бўлган.

ФК 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

Қайд этилган қонун нормалари ҳамда жавобгарнинг қарздорлиги ишдаги шартнома, маълумотнома, ҳисоб-фактуралар, солиштирма далолатнома, даъвогар вакилининг судга тақдим этган маълумоти ва ишдаги ҳужжатлар билан ўз тасдиғини топган деб ҳисоблаб, даъвонинг 212 997 163 сўм асосий қарзни ундириш тўғрисидаги талабини қаноатлантиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар шартномага асосан тўлов муддатининг кечиктирилган кунлари учун 25 559 640 сўм микдорида пеня ундиришни сўраган.

ФКнинг 260-моддасига кўра, қонун ҳужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка ҳисобланади.

ФКнинг 261-моддасига кўра, неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади, қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Қарздор мажбуриятларнинг бажарилишини кечиктириб юборганида тўлайдиган ва ўтказиб юборилган муддатнинг ҳар бир куни учун

мажбуриятнинг бажарилмаган қисмига нисбатан фоиз билан ҳисобланадиган неустойка пеня ҳисобланади.

ФКнинг 263-моддасига кўра, неустойка тўлаш тарафларнинг келишувида назарда тутилган ёки тутилмаганлигидан қатъий назар, кредитор қонунда белгиланган неустойка (қонуний неустойка)ни тўлашни талаб қилишга хакли.

Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўгрисида"ги Қонунининг 32-моддаси иккинчи кисмида етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня тўлаши белгиланган.

Даъвогарнинг Қонунининг 32-моддаси иккинчи қисмида етказиб берилган товарлар (ишлар, хизматлар) ҳақини ўз вақтида тўламаганлик учун сотиб олувчи (буюртмачи) етказиб берувчига ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун кечиктирилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, аммо кечиктирилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортиқ бўлмаган микдорида пеня ундириш белгиланганлиги асоси билан жавобгардан пеня ундириш сўралганлиги важи асоссиздир.

Даъвогар эски ҳақдордан қабул қилиб олинган қарздорлик, етказиб берилган маҳсулотлар, уруғлик чигит учун тўловлар, кўрсатилган хизматлар, банк фоизи тўловлари ҳисобидан даъвогар олдида 212 997 163 сўм қарздорлик ҳосил бўлган.

ФКнинг 333-моддаси биринчи қисмига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажарилмаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2002 йил 4 мартдаги Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўгрисида" ги Қонунини иктисодий судлар амалиётида кўллашнинг айрим масалалари ҳакида" 2002 йил 4 мартдаги 103-сон қарори 10-банди биринчи хатбошисида конун ҳужжатлари ва шартномада бошқача тартибда жавобгарлик назарда тутилмаган бўлса, шартнома шартларини бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик (шартнома интизомини бузганлик) учун Ўзбекистон Республикасининг "Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-хукукий базаси тўгрисида" ги Қонуни 25 - 32-моддаларига асосан жавобгарлик қўлланилиши, агар хўжалик шартномасида шартнома интизомини бузиш билан боғлиқ ҳолатлар учун жавобгарлик белгиланган бўлса, тарафларнинг жавобгарлиги шартномага асосан қўлланилиши ҳақида тушунтириш берилган.

Даъвогарнинг тарафлар ўртасида пеня ундириш талабига асос қилиб келтирилаётган "Ҳақдорликни учинчи шахсга ўтказиш" ва пахта хом ашёсини харид қилиш бўйича шартномалар мавжудлиги даъвогарга пеня ундириш хукукини бериши ҳамда даъвогар томонидан пеня ундириш талабининг асослилиги, уни қайси шартнома бўйича қанча ҳосил бўлган қарздорликка нисбатан ҳисобланганлиги судда исботлаб берилмади.

Қайд этилганларга асосан суд, даъвогарнинг жавобгар ҳисобидан 25 559 640 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво талабини қаноатлантиришдан рад этишни лозим топади.

Шу билан бирга суд, давлат божи ва почта харажати масаласини мухокама қилиб, Ўзбекистон Республикасининг Иктисодий процессуал кодекси 118-моддаси ҳамда 2020 йил 06 январдаги № 600-сонли "Давлат божи тўғрисидаги" Ўзбекистон Республикаси Қонунига илова қилинган давлат божи ставкалари микдорининг 2-банди талабига мувофик, даъво талабининг қаноатлантирилган қисмига мутаносиб равишда 4 259 943,26 сўм давлат божи харажатини жавобгар зиммасига, 511 192,8 сўм давлат божи харажатини даъвогар зиммасига юклашни ва олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажатини жавобгардан даъвогар фойдасига ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 112, 113, 114, 116, 118, 170, 176 - 180-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти манфаатидаги Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармасининг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "ТЕМУРБЕК ШАХРИЗОДА ХАМКОР" масъулияти чекланган жамияти хисобидан даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамияти фойдасига 212 997 163 сўм асосий қарз ҳамда олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажати ундирилсин. Даъвонинг қолган қисми қаноатлантиришдан рад этилсин.

Жавобгар "ТЕМУРБЕК ШАХРИЗОДА ХАМКОР" масъулияти чекланган жамиятидан 4 259 943,26 сўм, даъвогар "POLУ TEX SIRDARYO" масъулияти чекланган жамиятидан 511 192,8 сўм давлат божи тўлови Республика бюджетига ундирилсин.

Хал қилув қарори қабул қилинган пайтдан бошлаб бир ой муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Хал қилув қароридан норози томонлар бир ой ичида шу суд орқали Сирдарё вилоят судининг Иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят келтириши мумкин.

Судья У.Курбанов

